

Tereza Šerá, *Dynamika individuálního a kolektivního v díle J.J. Rousseaua*, Praha 2010, 55 stran

Vedoucí práce: PhDr. Martina Ondo Grečenková, Dr.

Posudek:

Téma, které si autorka zvolila ke své bakalářské práci, problematika individuálního a kolektivního v Rousseauově díle, je nesnadné a nové, zároveň velice přínosné k objasnění osvícenského pohledu na člověka a společnost a k pochopení prožitkového světa lidí 18. století. Jako takové je možné ho zařadit do současného výzkumu doby osvícenství, mezi jehož paradigmaty patří otázky individualizace člověka a počátků občanské společnosti, modelů ideálního státu a jeho řízení, stejně jako studium autoreflexe a egodokumentů dobových autorů. Všechny těchto problémů se paní Šerá ve svém textu dotýká.

Osvícenství chápalo člověka jako jedinečnou, od přirozenosti svobodnou a dobrou bytost nadanou rozumem a schopnou vzít svůj život do vlastních rukou. I. Kant rozvedl v roce 1784 tuto vizi ve své slavné *Odpovědi na otázku: Co je osvícenství?*, v níž se snažil vysvětlit svoji současnost a roli každého jednotlivce ve společnosti 18. století. Osvícenství mimo jiné představil jako přechod lidí z věku dětství do období dospělosti, které je charakterizováno autonomií člověka, jenž se odvažuje myslet a rozhodovat sám za sebe. Obdobně definovala o dvacet let dříve ideálního představitele osvícenství i francouzská *Encyklopedie* d'Alemberta a Diderota v hesle *Filozof*. Osvícenci podtrhovali individualitu každého jednotlivce a jeho právo na štěstí, zároveň však povinnost lidí přispět k „obecnému blahu“ celé společnosti a státu. Tato dynamika individuálního a kolektivního, jak o ní mluví autorka, se odrážela ve většině dobových děl týkajících se státu, výchovy krále či práv a povinností „občanů“.

J.J. Rousseau, jehož dílo si paní Šerá zvolila ke svému rozboru, byl navíc autorem velice svérázným a individualistickým sám o sobě, nepřináležel ani k jednomu z formálních „směrů“ francouzského osvícenství, tedy Filozofům (stoupencům Voltaira) či antifilozofům (Fréron), nehlásil se výrazně k žádnému z ideových proudů své doby, ale své dílo založil na osobitém pohledu na společnost a člověka, vycházejícím především z vlastních pocitů a zkušeností. Jeho *Vyznání* jsou svědectvím nejen o jeho životě, ale především o jeho prožívání, pokusil se v nich svým způsobem o cestu do nitra své duše a o konfrontaci této zkušenosti s poznáním dobové společnosti. Tato skutečnost zaujala nejen historiky, ale i badatele z jiných

oborů, literatury, sémantiky, psychiatrie či psychoanalýzy. T. Šerá toto nasměrování Rousseauova díla úspěšně sleduje a zmíněné práce, zejména psychoanalyzující historii (J. Starobinsky) a její metody, využívá. Snaží se zachytit, jakým způsobem se Rousseauovy úvahy o jednotlivci a společnosti měnily v závislosti na jeho prožívání a jeho duševním rozpoložení, jak jeho psychika ovlivňovala jeho dílo.

Na základě rozboru hlavních Rousseauových děl (*O společenské smlouvě, Pojednání o původu nerovnosti, Pojednání o vědách a umění, Emil, čili o vychování, Julie aneb Nová Heloisa, Sny samotářského chodce, Vyznání atd.*) autorka nejprve sleduje Rousseauův život, následně pojetí individuálního a kolektivního v jeho díle a svůj text uzavírá otázkou vztahu či usmíření člověka se společností. Její práce s prameny není pouhým parafrázováním, ale pečlivou analýzou a trefnou interpretací Rousseauových názorů. Těžko bychom hledali, která ze čtyř částí jejího textu, je nejlepší či naopak, neboť všechny jsou stejně podnětné. Určité nepřesné či frázovité soudy týkající se společnosti dané doby a ostatních osvícenských autorů by mohly představovat jedinou drobnou výtku, která však práci neubírá na významu. V případě dalšího rozvedení této problematiky bych doporučila zasadit Rousseauův koncept individuálního a kolektivního do širšího dobového pojetí společnosti a jednotlivce, lépe srovnat jeho přístup s názory a díly ostatních osvícenských autorů, a přesněji ho zasadit do dobového společenského kontextu.

Je třeba také ocenit, že autorka využívala četné francouzské literatury a že její text je velmi čtivý, jasný a kultivovaný. Práci paní Terezy Šeré považuji za zdařilou a přínosnou a k obhajobě ji doporučuji. Hodnotím ji známkou „výborně“.

PhDr. Martina Ondo Grečenková, Dr.

Historický modul FHS UK

Historický ústav AVČR